

A. "Kelet nepe" felnyitotta szemeit egy nyugotfinak.)
(Das "Volk des Ostens" hat einem Sohn des Westens die
Augen geöffnet)

G. Heckenast
Pest 1842

Signatur: 17553-B
Barcode: +Z158026206
Zitierlink: <http://data.onb.ac.at/ABO/%2BZ158026206>
Umfang: Bild 1 - 60

Nutzungsbedingungen

Bitte beachten Sie folgende Nutzungsbedingungen: Die Dateien werden Ihnen nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke zur Verfügung gestellt. Nehmen Sie keine automatisierten Abfragen vor. Nennen Sie die Österreichische Nationalbibliothek in Provenienzanangaben. Bei der Weiterverwendung sind Sie selbst für die Einhaltung von Rechten Dritter, z.B. Urheberrechten, verantwortlich.

Hinweis: Das Dokument enthält hinterlegte Textdaten, die eine Suche in der Datei ermöglichen. Diese Textdaten wurden mit einem automatisierten OCR-Verfahren ermittelt und weisen Fehler auf.

Österreichische
Nationalbibliothek

17.553-B

Alt-

KAIS. KON. HOF

BIBLIOTHEK

17.553-B

ALT-

C. A. 19. N. 45.

KELET NÉPE
ÉS
PESTI HIRLAP.

IRTA

B. EÖTVÖS JÓZSEF.

„A' KELET NÉPE“

FELNYITOTTA SZEMEIT,

E G Y

NYUGOTFINAK.

17 593-15

A'

„KELET NEPE“

FELNYITOTTA SZEMEIT,

E G Y

NYUGOTFINAK.

P|ESTEN,

KIADJA HECKENAST GUSZTÁV.

1842.

A' szentesített honszeretben fekszik valami rettenetes; az elly kizáró: hogy
mindent, a' köz érdeknek, feláldoz.

Nyomtatta Landerer és Heckenast.

Ki vagyok, mi vagyok? nem tartozik úgy hiszem a' dol-
log velejéhez, hanem igen is röpiratom címéhez tarto-
zik rövid elmondása annak: hogy ki voltam, mi voltam;
vagy más szavakkal: a' „Kelet Népe“ milly érzelmű
honfinak nyitotta fel szemeit.

Ezer nyolczszáz harminczadik év volt, midőn gróf
Széchenyi István „Hitelről“ irt munkája, Pest gyűlése-
in beszédei, 's egyéb anyagi és szellemi mozgalmainak
híre, egyes állításai, szavai, eljutottak aristocratailag
nevelt szívem 's eszemhez, mellyek elég gyenge testem-
mel együtt, egy pesti szív- ész- és testet egyiránt gyil-
koló játékbárlangban napról napra fészket ütöttek. De-
ák voltam uyelvre, elvre aristocrata, évre alig 15 éves.
És im! a' Széchenyi féle hírekre szívem először érezni,
elmém ébredezni kezdett, 's lassan lassan nemesb öntu-
datra ébredtem, mit egyenesen a' grófnak köszönhetek,
's ezennel köszönök.

Igy történt volt, hogy később egy napon gróf Szé-
chenyi István Törökthonba elutazásának híre juta füleim-

hez. Sietve hagytam el füstbarlangu kedvtöltésimet, 's utallás szerint a' Duna-partra futottam, mert hír szerint Széchenyi hajón vala elutazandó. A' parthoz érkeztemkor, itt embertömegén kívül már mitsem találtam. Egy ékes hajó evezett Duna-közepett Csepel felé, mellyen én Széchenyit nem ismert political ideáломot nimbuszi fényben és homeroszi nagyságban evezni képzelém, 's keblem idylli érzelmektől dagadozni érezém.

Évek folytak el, és én Széchenyi munkáinak tanulásába merültem, 's általok az lettem mi ma vagyok 's hiszem mi síromig leszek: magyar nyelvre, elvre csendes haladási (reformer), szóval ember és hazafi annyira: miként mondhatom hogy ezzé Széchenyi tett.

De én még nem ismertem volt őt; éltem körülményei falura hozának, hol első honfi kötelességemnek tartottam a' „Gróf Széchenyi István mint Író“ czímű könyv taglalatát habár kisem adni, de megírni, mit befejezván „Világával“ kezemben valahára látni indultam az általa leírt hazát és fővárost, 's ebben a' keblem imádta honfi-ideált.

Azokrúl most hallgatva, emlékezetem éhe csupán az utóbbit juttatja szívembe. Naplóm 1834-dik év egyik szép nyári napjára mutat, mellyen valódi zarándoki pietással kerestem fel őt. Igen! szép nap volt ez ifju életben, egy éltem legszebb napjai közül. Én őt íróasztalánál találtam, egy tollal kezében, azon tollal, mellyel pár évek alatt századok előítéleteit írta ki kebleinkből. Látásakor hazafiai érzelmek lángözőne terjede szét

ereimben, keblem emelkedett, szívem erősen dobogott, inaim ingadoztak, szavam reszkedett, 's örömkönyűk árjai csapongtak szemeim körül. De valamint egykor Heine Goethenéli létekorminden előkészületi daczára, végre is csak időről és napi dolgokról tudott szólni: úgy én a „Hitel“ és „Világ“ írója előtt állva kérdésre reszkető hangon válaszolt „igen“ vagy „nem“-en kívül mitsem tudtam felelni, 's szerelmesként kidolgozott terv-dialogomról végkép feledkezék.

Megszüntek volt Pozsonban az országos ülések, 's én Ausztriába rándultam. Szép nap volt, midőn egy regelen napoleonruli gondolatokkal telten a' wagrami síkon helyet egyik gőzkocsin gr. Széchenyi I. mellett foglaltam. És ki ne érezett volna itt ismét minden jót és szépet? Hogy ne feledte volna szívem ez órában szüförgő bizalmatlanságát, midőn egyszerre szép nap, gőzkocsi, napoleonruli eszmék, Széchenyi 's a' wagrami sík vettek körül! És hogy ne feledte volna szívem gyötrő félelmet, ha elmém a' főrendi tábla ellenzési vezérére gondolt? . . . De hogy a' pályatér céljához jutánk, nem tudom miért, de én az ausztriai fővárosban ismét kétkedő lettem a' gróf iránt, 's év múlva már több mint kétkedő „a' Marseillaise“ cikke megjelentekor.

Végre hogy folyó 1841-dik évben a' „Pesti Hirlap“ a' grófnak egy „Fonák Reform“ czím alatt nyomás alatt levő munkáját jelenté, szívem és eszem egyiránt összevonult, 's mind a' kettő érzetében néma lőn, mint az élet- inak a' test végső elhaltakor. És hogy kevés napok

mulva a' grófnak nem „Fonák Reform“ hanem a' „Kelet Népe“ című könyve bibliographiai uton jelentetett, szí-
vem még egyszer felmerült hitébül, 's valamint a' fuldokló
szalmaszálhoz is ragaszkodik: úgy az a' „Kelet Népé-
ben“ mást ohajtott és remélt, mint azt, mit abban nyert,
míg végre is a' „Kelet Népe“ olvasásakor a' kétkedő szív-
bül úgy mint a' védő ésbül tagadó lények váltak, a' tes-
tet annyira súlyosan nyomók, hogy a' „Kelet Népének“
szükségkép fel kelle nyitnia szemeit egy alvónak, vagy
már csak ébredőnek.

Mint történt, 's ezek után miként történhetett meg
ez? el fogom beszélni röviden az olvasónak, a' „Kelet
Népe“ egyszeri olvastakor bennem támadt futólagos gon-
dolatimat, mellyeknek szülője volt a' grófnak egyik vagy
másik kitünőbb 's nekem feltetszőbb állítása. Ne tekintse
tehát az olvasó rendszeres bírálótnak e' lapokat, hanem
csupán az olvasás közt bennem született futó gondolatok-
nak, egykori imádásom 's mostani tagadásomhoz kulcsul
szolgálándóknak.

Hazafiui félelem és kétkedés érzeti közt, minek okait imént érintém, hozatám meg Pestről gróf Széchenyi István legujabb munkáját: a' Kelet Népet. Szép de drága könyv voltez nekünk falusiaknak! Az aratás alatti silány hetivásárok miatt 3 $\frac{1}{3}$ kila gabonát kelle elpazérlanunk, hogy csak hazafiui szomjunkat kielégíthessük, mi még koránsem elegendő mert ringy-rongy borítékának keménynyé változtatása „netto“ 4 kilába kerülteti a' könyvet. De én most mind ezzel nem igen törődtem, hanem vele elzárkóztam, leültem és olvasni kezdém:

A' *Kelet Népe*. *) (Czímnap). Ugyan még is miről szólhat e' vastag könyv? gondolám. Tán Kaukázjáról és Kőrösi Csomárul írja azt a' roppant tudományu gróf? Ah ez nem lehet! Avagy tán törökországi utjából közöl töredékeket a' keleti kérdést, a' napi politicát felvilágosítókat? Bizonyosan! 's így — menjünk tovább.

1841. (Czímnap). Furcsa! mit jelenthet ez az 1841. a' három jelenthető tárgy közül? Valljon az

---

*) Világosság okáért figyelmeztetik az olvasó: hogy ez iratnak dőlt betűkkel adott szavai, gróf Széchenyi Istvánnak saját szavai legyenek.

1841-ben élő kelet népét? vagy a' könyv nyomtatásának esztendejét? avagy végre névtelen írójának író jegyét? Azonban lehet, hogy nem egyebet jelent az, mint a' nyomási év-számot, melyet a' gróf külöködésbül Trattner-Károlyi neve alól néhány hüvelkkel feljebb tétetett, 's így, minthogy nem illik szórszálhasogatónak lenni — menjünk tovább.

Az előszó nélküli, de könyv nagyságnyi előzmény első szakasza (pontja) után lehetlen vala fel nem kiáltanom teli öröm-érzelemmel: ah ő csak a' régi marad, 's mindig dicső vezére békes haladásunknak!

Több szakaszon át fel-felkiálték: igaz, tökéletesen igaz!

De a' 14-dik lap olvastakormegdőbbent először szívem, 's kezdett figyelni elmém e' minden hü magyarra rettenetes szózatot: „*Veszély fenyegeti a' magyart,*“ mit a' gróf „*az egekbe harsogtat, bár induljanak holt testén keresztül, bár gázoljanak becsület- és jó hírében.*“ Azonban még nem tudhatni, 's így keressük fel előlegesen: az istenért, miért a' kölcsönös kibékülés órájában, e' rettenetes szózat?!

Száz lapnyi, többnyire önbiographiai vázlatok után felleljük miért? mert, úgy mond: „*e' folyó 1841-dik évi Január hónap 2-kán a' kormánytul engedelmezett Pesti Hirlap születési napja benne nem csekély aggodalmakat gerjeszte,*“ (60. lap) mivel: „*a' Pesti Hirlap megsemmisítésre vezeti,* (85. lap) *modorja pedig sirba dönti a' magyart*“! (117. lap) Továbbá: „*kimondhatlan kárt hozand*

hazánkra, sőt elsüllyesztő átokba bonyolítand mindnyájunkat a' Pesti Hírlap“!! (150. lap) mert „*a' Pesti Hírlap nem egyéb, mint egy nagy revolutiói syllogismus.*“!!! (246. lap) — Uram, légy irgalmas velünk! és ihleld kebleinkbe mi tevők legyünk, rettegjünk, vagy neves-sünk-e ezeken? mellé tudván még hogy „*epedő kebellet, és kimondhatlan belküzdések közt irta e' sorokat*“ a' gróf.

Azonban lássuk tovább, tán még is be fogja legalább színlegesen bizonyítani a' nagy eszű gróf: miként csak-ugyan a' Pesti Hírlap által *veszély fenyegeti a' magyart!*

Bizonyságainak leg is leg elseje az: hogy „*korántsem osztja azok véleményét, kik a' Pesti Hírlapban rossz irányokat, rosszra vezető szándékot látnak és tesznek fel, mivel hiszi, hogy az irány, a' szándék, kristálytiszt.*“ (95. lap) — Mit akart tehát a' gróf roppant 24 's fél ives könyvével ezen vallomás után eszközteni, ha az a' *kristálytiszt irány és szándék* ellen nem iratott? Ne adja isten tehát, de könnyen megtörténhetik, hogy nem a' Pesti Hírlap, hanem a' Kelet Népeinek „*felszíne's egészen elhibázott szempontja fogja ellenséges hatalomtul ostromozva hajtani szerencsétlen, csak most lábadozó, nemzetté virulni csak most akaró népünket az anarchia örvényébe, vagy mi hihetőbb az önkénynek hajótörő szirtjei felé,*“ (95. lap) és ekkor mit fog mondani, mit itélni a' gróf által örömet előhozni szeretett *jövőkor?* legjobb, ha az ő ítéletére hagyjuk.

Közbe az előadottak fejtegetésinél, több egy mást is igen feltűnőt érint a' gróf, különösen:

38. lap. Egy eddigelé soha nem hallott, nem olvasott, nem gondolt leírását olvashatni az utolsó országgyűlésnek. Ugyan is a' gróf abban a' *franczia forradalom előzményeit*, (!) a' karzatokban egy *felbőszült szélvész*t, *mindent maga előtt lerombolót*, (?) a' követekben pedig a' *convent szónokait* (!) látta — bizonyosan képzelemmel: mert hogy szemével és eszével nem láthatta, bizonyítja a' Stadium azon helye, hol, mennyire emlékezem, a' gróf a' 33-diki országgyűlésnek többnyire ugyan azon személyű és elvű tagjait „*liberalis gondolkozás végett inkább sarkantyúzni, mint kantározni*,” akarta!

49. lap. az igen nemes gróf egy „*bizonyos túlzó részt*” egy igen nemtelen váddal terhel: „*az üressé vált erszénynek hazafiságba takargatásával, és tán annak egy csendes kis forradalom által ismételt betöltésével.*” — Restat ad probandum. És aztán ki az a' *túlzó rész*? hisz a' grófot tartják és tartották sokan a' honban és külföldön ezen *túlzó rész* vezérének lenni! Ez általános gyanúsítgatást később a' 85-dik lapon a' gróf részletesen a' Pesti Hirlap szerkesztőjére is alkalmazza, mondván: hogy „*kifog világlani, magát szereti-e inkább vagy a' hazát;*” 's ismét a' következő lapon azon más szájába begyugott kérdeztetése a' grófnak; hogy „*mit szenvedett ő (Kossuth) négy falai közt? hiszem soha elzártnak jobb és kényelmesebb dolga nem volt;*” stb.; — mindezek olly szemrehányások hogy az efféléket egy olly lovagiasgrófnak milylennek hittem e' szerzőt, könyvéből kizárnia kellett volna, 's kivált az utóbbi kérdeztetést, melyet, lelkem-

bül hiszem, még Orosz sem használt volna egy Kossúth ellenében!

98. lap. megvallja a' gróf: miként „*már a' legelső négy öt lap 's kivált ezeknek vezérczikkai után ítélve olly minden tervenküli, (perse a' gróf munkája nem az!) a' kicsinyeket a' nagyok ellen, a' szegényeket a' gazdagok ellen felfingerlő, feluszító lapra legtávulabbrul sem volt elkészülve.*“ -- Bizony a' nemzet sem gróf uram sem az illyes *expectoratióra*, sem pedig az olvasó csak nem rég nyilvánított *kristálytisza szándék* tágkeblű elismerésinek illy *szűkkeblű* visszavonására.

99 — 100. lap. azt mondja a' gróf: hogy „*nem volna a' veszély olly nagy ha más embertől lenne írva a' Pesti Hirlap.*“ — Ugyan mit mond vala a' gróf annak, ha ki a' gróf munkáiról így ítelt 's mondta volna: csak ne Széchenyi István, hanem egy név- 's észnélküli ember fejtegette volna a' gróf elveit.

A' 101-dik lap. olvasáskor már lehetetlen, hogy a' halvérű is fel ne ingerüljön. A' gróf, de kérdem a' gróf szól így szembe a' Világ olvasóival? Éz már még is kisé sok. Mind az mi a' Pesti Hirlap idézgetett 18. és 22. számában foglaltatik, alig egy csepp, egy porszem, egy betű a' Világ azon *törekvésihez*, mellyel az *mindenkit gyanússá tenni*, 's t. b. igyekezett. Fel van tárva előttem a' Világ 's a' gróf egyéb munkái, 's emlékemben vannak hon- 's megyegyűlési beszédei, mellyekből állításom leg-egyszerűbb bebizonyításaul a' gróf akkori saját szavait idézhetném elő, ha feltett czéломtól, csupán a' Keiet

Népénélí maradásomtól eltérni akarnék. Onnan látnók és tudnók meg csak, hogy a' Pesti Hirlap és a' gróf mozgalmainak *uszítása* közt a' különbség nem kevésb, mint egy ölebecske 's egy mészáros komondor ugatása közt.

102. lap. már a' pesti hirlapi „Vezérezikkek“ nevezése sem tetszik a' grófnak, miként tessék hát azok eszméje? miért is ezt úgy mint amaszt olly unalmas eleménczséggel *elnépszerűleni* törekszik.

A' gróf minekutána néhány lapon át a' statust régi kedvencz eszméje szerint *gőzerőműhöz* hasonlítgatta volna, (mellyet nézetem szerint ő elkészített ugyan, fel is tűzelt, de azt most elindítani, czélja felé, vonakodik); a' 112-dik lapon azt mondja legközelebb lefolyt szomorú időszakról: hogy „*hirtelenkedett a' kormány némi egyesek megszibbasztása által, 's mennyivel lett volna bölcsőbb a' dolgot magára hagyni,*“ 's még is mindjárt a' másik lapon „*örök tilokrul*“ szól, és kiviláglottnak lenni ábrándoz valami soha nem létezőt; hogy t. i. „*a' kormány féltékenysége nem volt tán, olly igen oknélküli, midőn bizonyos felhevülési árnak gátot vetni ohajtott.*“! E' hely azok közül való, mellyekre nem lehet szólni, de igen — gondolni.

A' 117-dik lapon magához kezd térni a' nemes gróf rettegésiből, az olvasót derültebb térre vezeti, sőt magával őt pillanatra ki is békelteti, a' Pesti Hirlap szerkesztőjének lábaihoz dobott keztyűre hamarjában felírván: hogy annak „*szándéka tisztaságáru de legkisebbé sem ételkedik, mit újra és újra kijelent, elveit is jobbadán*

és legfőbb vonásaiban osztja, sőt egy cseppet sem vonakodik ezennel kinyilatkoztatni, hogy azokat legnagyobb részben magáéivá teszi, sőt legyen szabad mondani legédesb atyai érzések közt jobbadán magaéinak ismeri; és ekkép egyedül azon modor ellen lehet és van kifogása. —Éljen a' gróf! mert hiszen az általa kürtölt *túlzó párt*-nak is (istenem, ha még ez is *túlzó* a' grófnak!) van egyszer mászor a' modor ellen kifogása, ha nem is egészen a' gróf értelme szerint. Mi azonban lássuk, vajjon megtartja-e a' gróf imént adott lovagi szavát, 's csupán és egyedül a' modor miatt vívand-e?

„En garde-“ ba áll tehát a' nemes gróf 's mindjárt a' 120-dik lapon illy vágást teszen az ujság-szerkesztő fejére: „a *Pesti Hirlap revolutionarius syllogismus antedecendense*.“ A' grófnál tehát ez a' *modor*rral 's nem *szándék* és *elvrül* van mondva!!! Ugyan mi a' neve a' gróf szótárában annak, ha ollyasmit akar mondani, mi szerint, különbséget akar tenni például goethei vagy schilleri, romantikai vagy classicaí írásmód között? Kétségtelenül a' fentebbiek után ezt *elvnek*, *szándéknak* kell neveznie és nem *modornak*! A' Pesti Hirlapot pedig *revolutionáriusnak* mondani, 's ellene a' sajtó iránt engedékenyebbnek lenni kezdő, 's ezért tisztelet- és hálaadásra méltó kormányunkat közvetőleg (indirecte) *feluszítani* — ez már tán még sem *hazafiai kötelesség*, 's csak az a' szerencse ezen keserű tréfa mellett: hogy békes haladásunkat bölcsen pártoló, a' szegény adózó népünkön történt visszaéléseket pedig gyűlölő kormányunknak is kisse

több esze van, mintsem azt gróf Széchenyi István gondolná, 's így remélhető az figyelembe nem veendi nemzet- és népünk elleni *uszítását* a' grófnak, sőt inkább pártolandja az általánosan mindig loyális, egyes részeiben juste-millieu, színezetet is magában hordozó Pesti Hirlapot.

140. lap. czélzólag mondja a' gróf, hogy „*úgy látszik soknak van a' tíz parancsolat 9- 's 10-dik pontjának ellenére a' feleségen 's a' t. túl a' sajáttra, bár hol létezzék is az felette nagy étvágya,*“ miért is hozzá teszi még sajátját féltőleg: hogy annak „*kivált exentul szilárdabb bajnoka nálánál bizonyosan nem is lesz.*“ — A' gróf úgy látszik örökös félelmeiben tantalusi kínnal ül nap-pal is hídrészvényi között, így sétál estve éperfaültetvényében, még tánéjjét is illy félelemmel tölti. De a' grófnak mint mindene, úgy már félelme is megváltozott. Volt idő (jól emlékezem, a' helyet is megtudnám mondani hol), midőn a' nemes gróf egészen más hatalomtul, *résztül* félt sajátjának bátorságtalansága miatt, sőt ekkor már *magtára felveretését is* hihetőnek találta az erőszak által. 'S im most mi történik? a' gróf ismét félti sajátját, csak hogy már most a' *túlzó rész étvágjátul*. Kinek volt *étvágya* a' gróf sajátjára azt nem tudom, de hiszem, hogy a' gróftul elkeresztelt *túlzó rész* sokkal nemesebb lelkű, mintsem az igazságtalanul valaki vagyonját el akarná foglalni. Olvassa és számlálja tehát miatta békével hídrészvényeit a' gróf és mit se féljen! azokat kisem fogja elvenni. Bizonyossá tesszük továbbá a' grófot hogy más

feleségére sem vágyunk: mert még, hála istennek! a' lova-gi tisztelet és női erény ki nem halt egészen kebleinkből.

Sok, a' dologhoz nem tartozó eltérések 's minden-rül csak nem a' *modorruli* szóözőn után (mellyben *revolutionariusokon* kívül *pitypalattyi haladóknak* is neveztetünk megváltozott vezérünk által) a' 137-dik lapon a' gróf a' Pesti Hirlap szerkesztőjének *tacticája* 's *modorjárul* kezd szólani, 's a' következmény után ítélve annak „*szívét épen nem jónak, 's fejét sem sokkal jobbnak*“ lenni mondja, minek bebizonyításul mulatságos történetecskéket hord elő, mellyekben Kossuth Lajost Mackkal, a' lengyel nemzettel és aristotelessel egy sorra állítja, (risum ne teneatis amici!) míg végre „*szomorúan feljajdul: Bár lenne a' Pesti Hirlap szerkesztője kevésb tehetséggel felruházva, bár ne törné meg saját magát annyi éj- 's napi munkával; de volna modorja, volna tacticája inkább jobb.*“ (142. lap)

E' sorok más szókkal, és pedig a' gróf travestizáló modorjában ennyit tesznek: Hallod-e te Pesti Hirlap szerkesztője, én nem jajdulnék föl szomorún, bár te mit is irnál, csak ne volna annyi eszed, annyi szíved, annyi népszerűséged; nem, ha te nappal is alunnál addig, míg én szólanék a' nemzethez, 's ez az én modoromat, tacticámat fogadná el 's követné.

143. lap. kezdődik vagy is inkább ismételtetik a' Pesti Hirlap elleni állítások *megmutatási* tisztje. Halljnk! Tehát — *tessék.*

De a' gróf a' helyett, hogy állításit már egyszer va-

lahára bebizonyítani kezdené, hosszasan de „detto“ csak azt kezdi mutogatni: hogy „állításának *bebizonyítása, felette súlyos, felette szövevényes tiszt.*“ (Lap 145.) Ma ezt hosszas mutogatások nélkül is bizony elhiszszük!

153. lap. „*elvégre egyenesen megmondja.*“

És ezt gróf Széchenyi István mondja? gróf Széchenyi István kinek minden munkái, 's maga a' *Kelet Népe* hol e' szók állanak inkább és többet a' *szívhez* mint *észhez* szólnak? Mert mi egyéb például, egyéb helyeket elhallgatva, a' *Kelet Népe* 9-dik lapján a' gróf atyjáról szóló prédikáció: mint a' gróf *szívének* nemes sugallata, min még is a' *hideg számoknak* csak mosolyogniok lehet? 'S mi egyéb, a' 11-dik, továbbá a' 226-dik és több lapokon látható költői ömledezése a' grófnak: mint ismét nemesb *szívének* a' *hideg számokkal*, össze nem egyező bánatos hangja? Így hazudolja hát meg a' jóra hajlekony szívverése, a' mesterkelt észnek minden nemes, 's legelőször is hazafi érzelmet ölő lehelletét!

170. lap. folytonosan az „*érzelem és értelemrűt*“ szólván a' gróf, a' franczia forradalom hőseit összevissza keverten ugyan, de még is behozza, alkalmazólag a' békes haladási, és minden inkább mint lázadási *túlzó pártra*. — Olvasó de kivált bíráló különös téren áll gróf Széchenyi Istvánnal, mit kissé közelebből megtekinteni, nem fog ártani. Ő a' vivótéren t. i. olly helyett áll, honnan éles fegyverével *kénye szerint* az olvasó és bíráló legkülönösebb (legspecialisabb)

testrészeit érintheti, szúrhatja, vághatja: míg a' bíráló fegyvere hozzá el nem juthat; ha pedig olykor egy csellel gondolt „assaut“ teszen feléje a' vivó-bíráló, akkor ő anglomanicus hidegvérűséggel egy áthatlan vas paizs megé bujik, mellyről minden szúrás lepat-tan. Ez már aztán szomorú körülmény. Azonban van a' gróf vírendszerének mulatságos oldala is. Ő t. i. egy kapu alatt foglalt állást 's onnan szurdossa le egymás-után, mint feljebb érintém, a' testéhez nem férhető vivókat. Mikor azonban néhányat közülök már leszur-dosott, egyszerre kedve jóvá „szottyantában“ a' kapu melletti kis ajtón az általa megtámadottak közé ugrik, 's nekik, hegyén mérgezett, de vasán mézzel bevont fegyverét szájukon le-lehúzza — magában természetesen egy jót nevetve. A' grófnak e' kettős ví-modorából úgy tartom nem szükség részletes példákat felhoznom az olvasónak.

178. lap. „entre autre“ 's csak amúgy „en pas-sant“ más istenben boldogult Montesquieu uram elébe is dobatik a' harczy keztyű. Ego — lavo manus meas.

Azokban miket a' gróf keletkező honi intézetink-ről, különösen nézetem szerint helyesen Mátyás szob-ráról, kevésbé helyesen az „useful knowledge“-ről, 's legkevesbé helyesen az emberiségi kisededovó- 's újbör-tön rendszeri intézetinkről mond, nem fekszik ugyan semmi boszantó (mert kinek mi nem tetszik, arra ne adakozzék), de igen is boszantó, botrántoztató, 's mérgezett fegyverének élével sziveinkbe mélyen beható

szúrás azt mondani: hogy „a' mostani oltykor még *felette szükséges huszonöt helyett, minden felebarátunk kezébe, inkább huszonöt pengő forintocskát nyomhatnánk.*“ (195. lap)

Minekutána a' nemes gróf a' Pesti Hirlap általános elveit, irányát megczáfolta, bebizonyította és legyőzte volna: (???) annak egyes számai taglalatához készül; lafontaine-i naivsággal 's „*véletlenül született szökeha-ju és fekete szemű kedves fiával véletlenül húzat az eddig megjelent Pesti lapnak 22 száma közül.*“ A' kis gróf a' 18-kat húzza, mi a' 18-dik Brumaire-re emlékezteti a' grófot, az olvasót pedig azon gondolatra hozza, hogy a' kis gróf ezen kihuzását tán egy fensőbb lény intézte. De, fájdalom! a' gróf *hideg esze* meg nem értette a' nemtői intést, 's ő ez emlékeztetés daczára is befejezé 18-dik Brumaireját, mi által (si licet in parvis, etc.) a' gróf azzá lön a' magyar-, mi a' 18-dik brumaire-i hős a' franczia nemzetre nézve.

A' 204-dik lapon kezdődik tehát a' tulajdonképi taglata a' Pesti Hirlapnak. Bevezeteskép állítja itt a' gróf, hogy szerkeztőjének minden lapjából, sorából, bizonyos tévútra vezető „*veres fonál*“ tűnik elő (Volt bizony a' gróf minden munkája *veres fonál*, melyet most felgombolyítani akarólag a' gróf előlünk elkap). A' kérdéses lap vagy is inkább csak vezérczikk (mert nem is a' Pesti Hirlap, hanem a' gróf saját vallomásakint annak *vezérczikkei* egyedüli bubusai kominárjai, kísértetei, a' grófnak), tehát a' kérdéses vezérczikk, miként az olvasó emlékezni fog Bay József eleveneni eltemetetését röviden említvén, ennek folytában a' „halottas házakról“ olly lélekhatólag értekezett. A' tudós gróf e' cikket un'ig elégségesnek tartja „*az egész most fejlődező magyar nemzetnek homlok egyenest sirba döntésére*“, (!!!) és miért? mert hogy e' szörnyű hír valami levelező *meséje* volt, mint később kiviláglott.

Ha sehonnan, ugy napnál is világosabban láthatni a' grófnak ezen 18-dik vezérczikki taglatából: hogy vagy

szíve szól könyvében *esze* ellen, vagy pedig *esze*, *szíve* ellen, máskint nem vonhatná ki abbúl a' kivont követke-
zést. Ő t. i. *hideg eszével* és csálhatatlan *számokkal* be-
bizonyítja: (!) hogy a' Pesti Hirlap aranyfoglatot érdem-
lő „halottas házak“ czimű cikkének „*haszonhajítása =*
100, kárhozása pedig = 100,000, 's e' szerint hogy „a'
halotti deszkán fekvőket ezentúl még szaporábban fogják
koporsóba szegezni.“ (!!) A' gróf, ha csak közönbösen is
méltóztatott volna itélni a' kérdéses álhr fölött, így szóland
vala kedvencz modorjában: Halljátok ti halandók! azért
hogy nem igaz, hogy Pétert elevenen eltemették, elte-
methetik Pált; Péter, Pál, Jakab 'stb közül pedig va-
lamilyikét bizonyosan. Térjetez hát magatokba, borzad-
jatok 'stb. — Mi magát a' dolog külalakát (formáját) il-
leti, az olly egyszerű és mindennapos, hogy abbul illy
lármát valóban nem üthetni. Illyféle, hasonló és egyéb
álhírek naponta és seregenként közöltetnek a' külföldi la-
pokban, mit ugyan a' gróf *esze* igen jól tud, de nem
akar tudni. És illyes miféle, kérdésben levő álhr, csak
nem régiben (hogy az egykoriakat elhallgassam) kettő
közöltetett más hazai lapokban is. Egyik a' Jelenkorban,
(a' korponai főorvos neve alatt egy borzasztó ölést je-
lentő), másika a' Hirnökben (a' zempléni alispán halá-
lárul); melly mindkét rendbeli tudositást igen természe-
tes volt bevenni mind a' két szerkesztőségnek, minthogy
a' levelek bérmentetten 's hivatalos állású emberek ál
aláírásával küldettek be, a' szerkesztők pedig egész
magyarország kézírását csak nem ismerhetik. De a' gróf

mind ezeket tudja ugyan, de nem hiszi, nem a' felhozotak-, hanem nem hiszi csupán a' Pesti Hírlap ellenében: mert a' Jelenkori esetet nem is említi, a' Hírnökét pedig hogy szinte nem fogja említeni arról, is bizonyosak vagyunk, noha volt egykor ellene, elég *usz, usz, usz* —

Az érintett 204-dik lapon megkezdett 18-dik vezércikk fölötti szemléje a' grófnak (mellytől ugyan édes kedves szokásakint minduntalan a' szemletér körüli utcák „haute-volée“ köreibe el- elillan, magát bizonyosan az utczai nép porátúl, *salakátúl*, megmosandó és kitisztítandó) egész a' 263-dik lapig terjed; miért sokkal logiciabb volt volna a' *Kelet Népe* czim helyébe „Bay Józsefrül“-t tenni. Lássuk azonban az elillanások közül egy két feltűnőbb helyre vagy tárgyra tett szökését a' grófnak.

221. lap. azon házi gazdákat védelmezi a' gróf, kik a' Pesti Hírlapban „szívteleneknek“ neveztettek. Kérdi tehát, és „*szeretné tudni: miért?*“ — Ha a' péknek nem szabad 2, a' mészárosnak 12 krajczárrúl áruját önkényileg ugyan annyi forintra emelni a' fele status éhen halásának tekintetéből; vagy ha felügyelni tartozik az álladalom (status) avagy a' város, hogy a' váczi-utczában, vagy a' pesti Dunaparton járók négyszegű követzen kényelmesen léphessenek, és tiszta levegőt szíhasanak tüdeik: úgy bizonyára tiszte, törvényes és emberiségi tiszte azoknak felügyelni arra is, nehogy a' külvárosok szegény lakosi önkényes adóztatás miatt végnyomorra jussanak, vagy legalább hogy az illyféle mirígyet

és kora halált szülő, 's még is önkényileg drágán kiadott бүдös lyukak és földalatti barlangok meg ne sziveltesse- nek, 's ezentul ne építtessenek. — Tehát ezért!

Inség és nyomorrúli szóltának folytában, alkalmat vesz magának a' gróf, több lapokon át nemeslelkűleg pártolni a' gazdagságot, a' csinos hintóban járó ('s többször a' szegény gyaloglókat letapodó) uracsokat, a' botozást, a' statariumot, 'stb. mi ellen megint nem szól- nánk, hogy *túlzókna*k (!) ne tartson a' gróf: ha fel nem ingerítené jobb részünket a' koldúsok és szerencsétlenek sorsának undorító „anatomizálása“ által. A' gróf t. i. minden eféle szerencsétlent *vizsgálat* alá kíván venni előbb, valjon az , *em valami semmirevaló, nem valami hypocríta-e?*“

Minden emberről míg őt rosz oldaláról nem ismer- merjük a' lehető jót kell feltennünk, 's áll ez kivált a' szerencsétlenekre nézve. Nem akarom ezzel azt monda- ni, hogy a' tenyeres talpas koldusnak is alamizsnát nyujt- son a' gróf, mert az illetet részemről is egy filéremmel sem szoktatok henyelő élethez: de még is ohajtanám hogy olly szűkkeblű „anatomizálás“ alá ne vette volna többnyire igazi koldús embertársát; ne még akkor is: ha velem együtt bennök és általok ollykor megcsalattatott. Ohajtottam volna, hogy a' Christianismusnak a' *Kelet Né- pébeni* apotheizálója ne maradt volna hátra azon maho- medi tan követőjétül, kirül nekünk Lamartine „Keleti utazásában“ olly szép 's a' grófnak koldús-anatomizálá- sát jellemző vonást közöl. Mennyire nem feledém az iga- zi történetkét, elmondom azt.

Egy arab álkoldós tudván bizonyos úrlovagnak bizonyos hely melletti elmentét, a' gondolt helyen ép lábakkal megjelent, 's itt az úrlovag közeledtekor sántítani, csúszni, rimánkodni kezdett: allahra kérvén a' lovagot, hogy venné fel őt, és vinné a' pusztából a' legközelebbi városba. A' jószívű lovag nem levén jártas sem lavateri, sem anatómiai „praxisban“, leszállt lovárul 's az együtti lovaglást ajánlván, főlemelé az álkoldúst lovára, ki azonban nem sokáig várván a' tulajdonos felültét, hanem „ill a' berek, nád a' kert“, megsarkantyúzta a' tüzes lovat 's azzal eltűnt. Mindazonáltal az úr sem levén rest, felhagyítja magát egy közel legelt ménre, azzal nyilként a' lopó után iramlík, 's őt szerencsésen utoléri. Elhallgatva az emlékezetemből egyébkint is feledett mellékességeket, a' dolog vége, veleje lőn: hogy az úrlovag oda ajándékozta szép lovát az álkoldúsnak azon ha úgy szólhatni: isteni lelkű föltét alatt: hogy az, e' lopási esetét éltében senkinek se említse, különben akadhatnék ember, ki útjában e' örténetre emlékezvén valóságos koldúson sem segítene. Ez aztán az ember! Isten, áld meg, ha él még, e' keresztény érzésű pogányt. És illyesmífele okoskodást kívánta volna én a' gróftúl.

Minthogy pedig e' minden tekintetben szerencsétlen *thema*, nekem is édes-keserű *themám* szokott lenni, kérdem én a' nemes gróftúl: vajjon meggondolta-e hogy „anatomizáló systemájának“ előadása által mennyi hasznót, és mennyi kárt teend a' hazának, mennyit a' szenvedő emberiségnek? Én, ki magamat a' lágyabb szívűek

közé sorozom, még is enrajtam is némi befolyással volt a' gróf tervezett rendszere; hol és miként? legyen szabad, a' gróf beszélykéinek példája után, ezt is elmondanom.

A' *Kelet Népe* már kijött sajtó alól, 's én ezt hón elolvassván, abbúl a' többi kitünőbb helyek közül a' kérdésben levő is mélyen nyomult elmém- és szívembe. Másnap Pestre mentem, honnan pár nap múlva visszaindultam. Julius 4-dike volt, reggeli 4 óra midőn a' pesti parton az egyik gőzös elindultát várnám, a' másik látására mentem. „Galathea“ éppen indulóban volt, 's lepve tömérdek utazótul a' hajó, mint nézőktül a' part. Nem juthatván ahhoz közel, hátul állni kénytelenítettém, hol egy szerencsétlen, vagy mit is mondok, — igen, hol, a' grófként: egy *semmirevaló hypocrita* nő és gyermekekbül álló család zokogva sírt, 's csak olykor olykor emelé a' nő könytül nedves kendőjét egy a' hajó második helyének fűdőzete felé, honnan egyik szögletbül, egy egy könny nélküli komor arcz búsan elkinézett a' már távozó part felé. Nekem, megvallom, *eszem* a' gróft hozá először emlékembe, 's e' síró családot azonnal *vizsgálni* kezdém. Kúthyféle remek rémek járták át agyamat, pillanat alatt a' távozott családatyában egy alföldi gyilkos-tolvaju „expeditióra“ ment czinkost; a' gyermekekben tolvaj tant tanulókat, a' nőben pedig egy feslett életű pesti házi lopónét, szóval, bennök „*semmirevaló hypocritákat*“ képzelék. Később azonban nem tudom mi támadt fel bensőmben, *szívem* iszonynyal veté el *eszem*

okoskodásait, 's a' távozott férfiban egy szerencsétlen, élelmét tán véres veritékével keresni induló családatyát, visszatérteig a' nőben étel- és szerelemben szűkölködő hölgyet, a' gyermekekben éhező családot, 's könyűiben annyi igazi szívérzelmet és szerencsétlenséget leltem, hogy akaratlanul is elszomorodtam, és szívem egy könyűben kisírta volt a' halandó legszebb tulajdonát, az érzelmek legszebb virágát, — a' részvét könyét.

242. lap. a' gróf ha nem is rosszalni, de legalább mosolyogni látszatik a' Pesti Hirlap által olykor használt „uraim“ megszólításon, természetesen feledve: hogy ő előbbi munkáiban még felséges fejedelmünkhez is csak amúgy per „uram“ „allegált.“

253. lap. travestizált szavait adja a' Pesti Hirlapnak, olykép, miként illy szavakat a' Pesti Hirlap soha sem mondott, de igen is a' gróf minden előbbi munkáiban annyiszor előhozott, 's velők a' kérdésbe levőkre *usztított*: hogy az efélék mutogatásával az ép szeműnek idejét vesztegetni kár volna.

Végre a' számnélküli „intermezzók“ után a' grófot a' 263-dik lapon, 's így valahára a' kérdéses 18-dik brumairei cikk (egy embernek elevenen el nem temettetése!) befejezténél találjuk. Rajtunk lenne tehát most a' sor, a' gróf példajaként szinte egy lapot a' kérdéses 22 „*revolutionarius*“ közül húzatnunk, 's azok egyikét részünkre szétbonczolgatnunk. De minthogy minket, részint nem áldott meg az ég egy *kedves szökeháju és fekete szemű* méltóságos fiucskával, részint pedig mi *eszünk* new

szeretvén illyesekben *véletlenül* itélni 's „nolle velle“ bonczolni a' dolgokat, úgy részünkről vegyük ki egészen prozailag a' gróf által Fortuna kerekébe bedobott Pesti Hirlap 22 számát, 's lássuk egymásután azok vezérczikkeit (a' gróf is csupán ezeket taglalván). lássuk pedig rövid szárazan azok lényegét: hogy mit kívánnak azok; és lássuk azonnal mit kíván vagy nem kíván a' gróf; legyen ez aztán akár közvetett akár közvetlen, akár elvre akár modorra nézve való kívánat: mert ez végre is *in ultima analysi* mindegy.

1-ső vezércikkében kívánja Kossuth: hogy a' nemzet, a' törvényhozásideje előtt viassa meg minden oldalról a' czélt és eszközöket, dolgot es módokat. (Gróf Széchenyi István tehát ha ezt nem kívánja: úgy minden előleges vitatás nélküli törvényt, 's így egy rögtönzött chaoszt kíván.)

2-dik vezé czikkében kívánja Kossuth: hogy a' közlekedés élénkítő eszközeire minden provincialis érdek tekintetbe vétele nélkül pénzt adjon az ország. (Gróf Széchenyi István tehát már pénzt sem kíván.)

3-dik vezércikkében kívánja Kossuth: minden törvényes] úton, különösen az iskolamesterek serkentésivel előmozdítani a' magyar nyelvet, (Gróf Széchenyi István tehát vagy romboló erőszakkal, vagy épen nem kívánja terjeszteni a' magyar nyelvet, Tertium non datur.)

4-dik vezércikkében Kossuth: nemzeti színházunk jövődjé mikénti megalapításáról értekezik. (Gróf Szé-

chenyi István tehát ezzel mitsem gondol, vagy azt a' dunaparti „ideális“ színházba kívánja „cum honore seponi.“)

5-dik vezércikkében kívánja Kossuth: a' régi betyárkodást egy ujabbkori nemes és szellemi iránynyá változtatni. (Gróf Széchenyi István tehát a' békes „purge-rek“ és szegény zsidók kalapjainak be- 's olykor hátaiknak is elpuffogatását kívánja).

6-dik vezércikkében Kossuth: a' szegény népnek anyagi és szellemi erejét őrő pálinkamirigyen ohajtja segíteni. (Gróf Széchenyi István tehát a' népet anyagi-és szellemileg elkorcsosítani, elerőtleníteni akarja.)

7-dik vezércikkében Kossuth; a' számlálatlan tizenkettő, bakbahuzás, 'stb helyébe emberibb és világos büntető törvényt kíván. (Gróf Széchenyi István nevében tehát ezennel ünnepélyesen visszahuzzuk annak tollából valahol kicsuszant amaz állítást: hogy *nem börtönnel hóhérpallossal, hanem nevelés által*, ergo most megint csak számtálatlan tizenkettő, 'stb által eszközölhetni a' 19-dik században emberjavulást.)

8-dik vezércikkében Kossuth: a' törvénszékek nyilvános tartását vitatgatja, 's ajánlja. (Gróf Széchenyi István tehát a' titkot meg akarná honosítani.)

9-dik vezércikkében Kossuth: a' becsületes és szorgalmas nemtelenekre is birtokjogot kíván ruháztatni. (Gróf Széchenyi István tehát az egész országot csupán a' nemességnek akarja megtartani.

10-dik vezércikkében K. a' gyermekgyilkolást ritkítani, megszüntetni ohajtja. (Gróf Széchenyi István tehát

— — no de már itt saját vallomásának az „*akármeltyik Pesti Hirlapnak*“ sem adhatunk hitelt. Lám mire viszi az embert a' mesterkélt ész!)

11-dik vezérczikkében Kossuth: Pesten reform. főiskolát ohajt. (Gróf Széchenyi István tehát vagy nem akar illyest, vagyha igen: ugy Pápán, vagy Patakon!)

12-dik vezérczikkében Kossuth: a' haldoklókat kórházba kívánja vitetni az utcákrúl. (Gróf Széchenyi István tehát azokat az utcán ohajtja hagyatni.)

13-dik vezérczikkében Kossuth: a' jobbagynak pénzért tulajdont akar adni. (Gróf Széchenyi István tehát semmit.)

14-dik vezérczikkében Kossuth: örvend a' magyar nagyok magyar tánczán és nemzetisedésén. (Gróf Széchenyi István tehát ezért haragszik, 's tovább is csak „walzerozni“ akar.)

15-dik vezérczikkében Kossuth: a' műipar által kívánja a' népet virágzóvá tenni. (Gróf Széchenyi István tehát nem akarja most azt, mit eddig mindig akart.)

16-dik vezérczikkében Kossuth: a' kisdedováspártolását ajánlja. (Gróf Széchenyi István tehát a' kisdedeket továbbá is csak a' jó istenre akarja bízni.)

17-dik vezérczikkében Kossuth: a' hevesi gyász esemény folytában, nemzeti veszélyrül értekezik. (Gróf Széchenyi Istvánnak ezen czikk még is félig meddig tetszik. Tandem aliquando!)

18-dik vezérczikkében kívánja Kossuth: hogy az

embert elevenen el ne temessék, (Gróf Széchenyi István-
nak pedig ez se baj!)

19-dik vezércikkében Kossuth: gazdálkodni ohajt
a' nemzetnek színházra adott pénzével. (Hát talán el akar-
juk-e' pazérlani hogy így a' fennálló színházból az ideá-
lisba járnánk. Oh „praxis“ és „realismus.“!)

20-dik vezércikkében Kossuth: gondos eljárást sür-
get a' bűnperekben. (Gróf Széchenyi István tehát gon-
datlant, 's így a' curia ítélete 's Kossuthéhoz rokon né-
zete sem „capacitálta“ a' grófot.)

21-dik vezércikkében kívánja Kossuth: a' gyámo-
latlan beteg gyermekeket gyógyítani. (Gróf Széchenyi
István tehát őket egyedül régi orvosokra: a' természetre
kívánja hagyatni. Legolcsóbb orvosság!) Végre:

22-dik vezércikkében ohajtná Kossuth: a' két
evangelicus felekezetet egybe olvasztani. (Gróf Széche-
nyi István tehát még „castokat“ és „sectakat“ ohajt.)

Ezek tehát azon híres 22 *zendülési syllogismusok*,
mellyek *akár mellyikéből kitűnik a' delendos et delen-*
das! Ezek azon vezérczikkek szavai *in ultima analysi*,
mellyek *akármeltyike sirba dönti Magyarországot. !!*
Ezek azon *revolutionarius* vezérczikkek, mellyeket akár
hol is kinyomatni engedték volna. De mi mind e' mel-
lett erősen hiszszük: hogy gróf Széchenyi Istvánnak nem-
telenül nem érezhető *szíve* vissza fog borzadni, *eszének*
illy eredvényű kívánataitúl. Igen! *szíve* vissza fog bor-
zadni, 's magában megvallani: hogy az ember esze sok-
szor rosszabb akar lenni, mint azt *szíve* valódiilag akarná.

Ha azonban a' gróf továbbá is megfoghatlanul a' Pesti Hirlap ellen nem *elvre* hanem csodaképen *modorra* nézve tenné csak kifogásait: úgy végül itt emlékébe engedje hozni a' mienkéből azon általa tán a' Stadiumban felhozott anecdotát, hol a' gróf nevet olyanon, ki a' jó tanácsot azért el nem fogadja, mert az neki tán kissé nyersen mondatik, mi nem volna józanabb szerinte, ezen anecdotánál: „Egy nagy úri ember sötétben egy mély verem felé tartott. „Jobbra tartson kend az isten-adta' így kiált feléje most valaki; de az illy durva hang megbántja a' méltóságos urat, nem fogadja el a' tanácsot, inkább elbukik a' verembe, mert nem így szóltak hozzá: „Méltóságos úr! kérjük mély alázatossággal, méltóztassék egy kissé jobbra tartani, mert máskép verembe süllyed nagy úri személye.“

A' már érintettem 263-dik lapon a' gróf új ugyan, de az előbbihez hasonló kedvencz *themára*, a' 12-dik Hirlapi „Halál és Nyomor“ czímet viselő vezérczikkre megyen át, 's azt mint „akármellyikét a' nép szenvedésivel *sympathizáló, vagy inkább a' nép szenvedelmivel coquet-tírozó themát*“ szokott modorú ötletivel és phantasmagoriáival, részint nevetségessé, részint félelmissé, forradalomra buzdítóvá tenni igyekszik; közbe közbe a' *nemzeti nagy kedvenczet* elől, hátul, és (in nexu idearum?) a' saját szabadságot is (auf National-Rechnung) jól meg-megcsipdezi, mivel, ugymond „az érzelmi *andalgások és szív-sugárások örvényében kering a' szerkesztő*,“ 'stb. — Nagy ok lehet még is 's már most tán igazi, hogy gróf Széchenyi István ennyire fellobban a' 12-dik számú vezérczikk ellen: gondolhatná itt a' Hirlapot nem látott olvasó, de ha tovább vizsgálja, miért ezen újabb félelem, melly miatt az amerikai rabszolgákat érdeklő kérelemlevél megírását tiltó gyalázatos törvény „*facsimiléjét*“ ajánlja nekünk a' gróf: úgy látni fogja az olvasó, hogy mind ez azért van: mert a' 12-dik vezérczikk *ko-*

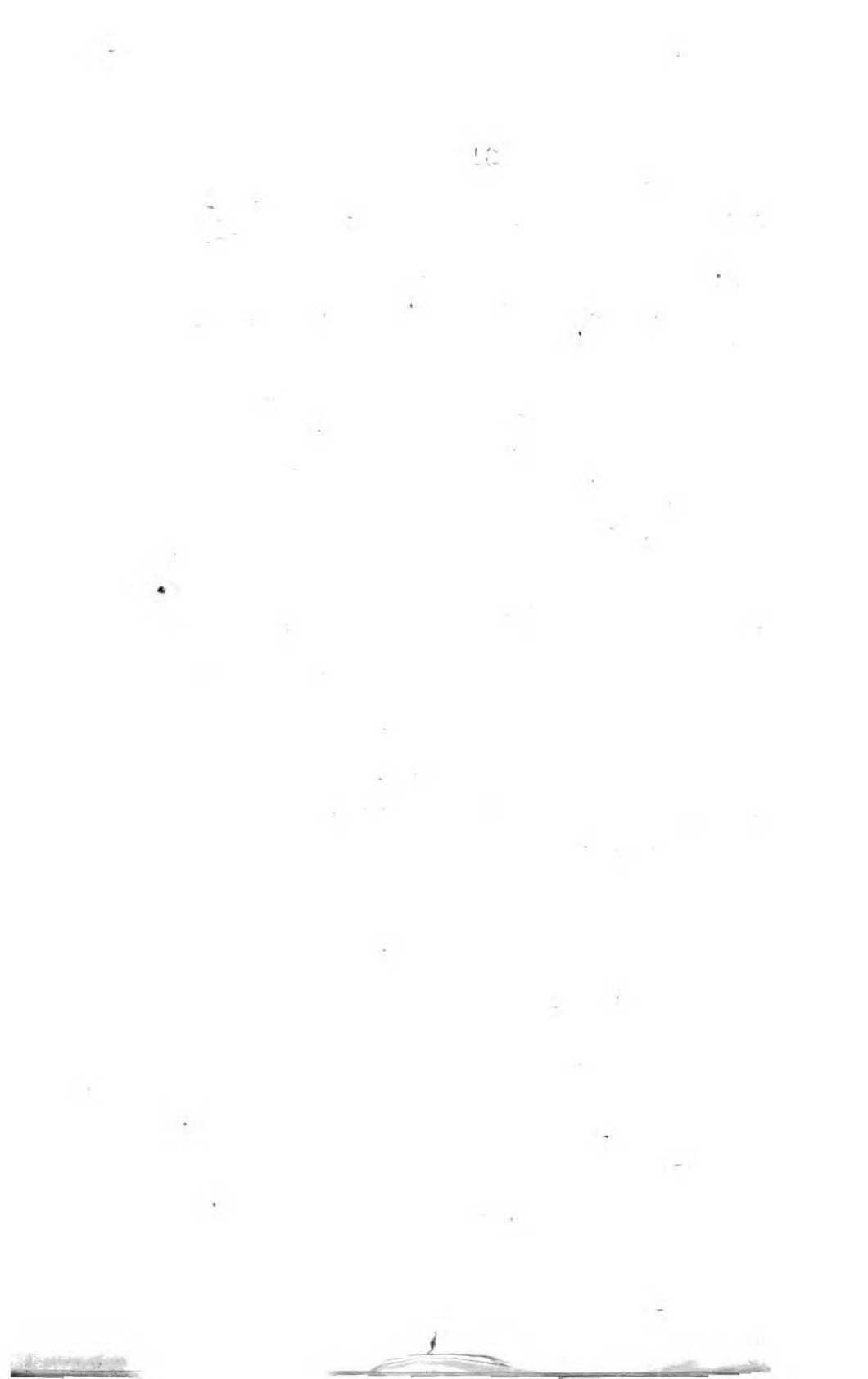
holmány volt, melyet a' Pesti Hírlap később visszahuzott. Tehát ezért?!

Igen! a' gróf szerint tehát ezért „*nálunk még valaminek kell korlátozni e' világitót* (a' sajtószabadságot!) 's ezen valaminek magunknak kell lenni.“ — A' Pesti Hírlap szerkesztője eddig minden nyomtatott betűjét, el szokta volt küldeni a' kirendelt vizsgálónak, 's még eddigelé egy „*revolútiói syllogismusú*“ lapját sem küldé Lipcsébe nyomatni, 's így soha ki nem játszotta a' kormányi általa tiszteletben tartott rendeleteket: miként tevé azt a' gróf Stadiumával. Avagy ez nem volt olyan *világitó* mint a' Pesti Hírlap? Most tehát azon ember akarja *magunk* által korlátozni mostani józanabb nézetű kormányunk által kissé tágitott hírlapi szabadságot, ki *maga* tetteivel mást cselekedett. Vagy igen! most jut eszembe, hogy ez 1833-ban történt, most pedig a' Nap-tárban 1841-et írnak, 's így csakugyan igaz: Mutantur tempora, etc.

Magára ezen vezérczikk velejére térvé, hogy már is hosszassá válni kezdő futó-gondolatinkat megrövidítsük, csak annyit jegyzünk meg: hogy ha a' kérdéses 280 halott közül csak egyetlen egy is (pedig csakugyan több) találatott a' nyílt utcán: úgy már ez is méltó anyagul szolgálhat mintegy vezérczikk írására, mind pedig a' rendőrség hanyagságának megrovására. Ha a' gróf télen át csak egy órára menekülni tudna kényelem övedzte salonjaibul, 's megtekintésére menne a' budapesti nyomortanyáinak: úgy látni fogná, miként itt homokban kivésett,

amott ganéjban kivásott lyukakban, de magában a' legnépesb utcákban is emberek, igen, gróf! emberek betegszenek, fekszenek, éheznek és elhalnak! Ha tehát a' gróf, miként hiszem, hogy illyesmik ne történjenek felügyeltet ezenki jószágában: úgy az emberiség szent nevében kérjük, és térden-állva imádjuk a' grófot: engedje meg, hadd lehessen a' sajtónak „szólani, tanácsolni a' fővárosi inség és nyomor fölött is! Engedje meg a' gróf, igen kérjük a' nemes grófot: engedje meg, hogy értelmes *ésszel* de egyszersmind részvétes *szívvel* ama' szerencsétlenek nevében súghassuk, mondassuk, 's ha szükség, a' földre és egekbe harsoghassuk; oh város, vagy megye, vagy rendőrség, tekintsetek naponkint és éjenkint körül az utcákon, 's utasítsátok ki mind azokat falaitok közül, kik dolgozni nem akarnak és egészségesek; hanem az emberiség szent nevében kérünk: a' dolgozó betegeket vigyétek kórházba, — az alvókat vigyétek szalmára és hajlékba, — az éhezőknek adjatok kis levest, — végre a' fagy túl elhalókat is vigyétek hajlékba.

Huzásul a' kis gróf kezeibe nyújtott Pesti Hírlap 22. száma bíráltságával sem elégedvén meg, a' gróf munkájának 286-dik lapján már a' 32-dik számú vezérczikkbe kap noha őszinte vallomást teszen: hogy „*vastagszik könyve, és kinek eddigelé nem tudta felnyitni szemeit, annak ő legalább nem bírja felnyitni soha is*“ — Én ezen vádat vagy állítást hogy magamra nem akarom venni, már röpiratom czimén is érintettem; elhiheti tehát a' gróf: hogy a' Kelet Népe nekem legalább tökéletesen *felnyitotta szemeimet*.

De a' gróf *szívét*, vagy hisz neki csak *esze* van, tehát *eszét*, nem annyira a' 32-dik mintsem a' 14-dik vezérczikk bántja, mellyben ő már a' „*Dózsaféle diadali járadalom kezdedét*“ is látja. (Tehát már a' csatának vége! és nemde a' gróf pesti, czenki, 'stb. laka porrá égettetett a' *túlzó rész* által?!) Minthogy azonban itt ideje,

a' tetőpontig béketüresre csigázott nemzetnek és olvasó
 nak is száját valamely száraz mézbe mártott szivacsca-
 (spongiával) bedugni: azért a' nemes gróf a' Pesti Hir-
 lapban, a' „*túlt és veres fonalat*“ a' Pesther Tageblatt-
 ban pedig az „*innent és bizonyos fekete sárga fonalat*“
 látván elég kegyes a' két *extrême* között közbenjáróvá
 lenni és magas személyével „*in persona kiállani mind*
a' veres, mind a' fekete-sárga zsinórosak ellen a' síkra.“
 — Az első „assaut“ a' „Xeniák“, G. T. nevű írója ellen
 intéztetik, ki miként bizonyára tudni fogja az olvasó az
 idei Tageblattban egy halmaz epigrammát közölt, melyek-
 nek gróf Széchenyi István általi megrohanásuk kissé fur-
 csa, minthogy azok nagyobbára az ő nyakra főre „ma-
 terialis“ haladást ohajtó elveit, nézeteit, sőt olykor
 szavait osztják. Van pedig a' kérdéses „batracomyoma-
 chiák“ közt egy a' grófra nézve jellemzetes epigramm
 is, melyet maga ekép fordított le: „Világ“ vala a' jel-
 szó; (az „opponálásra“) ez azonban egyedül a' napnak
 hirdetője; ne neheztelj tehát ha most éget és megper-
 zsel.“ Mi csak az utolsó szavait adtuk az epigrammnak:
 mert csak ezekben osztozunk G. T. véleményében, mely-
 lyel a' szöveget csakugyana' fején találta meg. Egyébiránt
 nekünk a' Pesti Hirlap és a' Stadium írójával levén dol-
 gunk, nem tartjuk érdemesnek a' Pesther Tageblattban
 G. T. által irkált „Xeniák“ elleni harcznál időznünk és
 jelenlennünk; annál is inkább, minthogy sejtjük: hogy
 ez nem lovagias, férfias harcz leend, hanem mint emlí-
 tők bizonyos „amica“, mellynél vagy a' Pesti Hirlap ál-

lítólagos *vörös* színét a' Tageblatt *sárga-fekete* színei közé vegyíteni, vagy viszont ezeket a' vörös közé, 's így és úgy elenyészend az egy szín a' kettőben.

308. lap. burlesquei modorjával önmagára kiáltat föl a' gróf: „*Aha! tehát a' juste milieu hőse az úr.*“ — Tu dixisti!

Következik néhány lapon át az embereknek osztályozása „prosaikra és poetákra,“ melly osztályzást a' gróf az országtudományba hoz át; találhatni még a' „Xenaiák“ elleni párba, „intermezzói“ közt elszórott apró, a' gróf életét illető anecdotákat, továbbá politikai hitvallomást is teszen közbe a' gróf (nem halljuk!) hittagadó korunk- és századunkban, végre a' szakasz utolsó soráiban sampáni mámorral szédíti el fejeinket, melly mámorból azonban szerencsénk-vagy szerencsétlenségükre kijózanodunk mindjárt a' következő szakasz első soránál. Ugyan is azt kérdi tőlünk a' gróf! valljon „*azért mert fel van tüzelve, meg van indítva az erőm, miért kellene annak egész kettépattanásig is peregnie?*“

Hogy az erőm *fel van tüzelve* noha c' részben is még „sub judice lis est,“ megengedjük; de hogy már meg is lenne az *indítva* ezt sehogy meg nem engedhetjük. Vagy tán gondolja a' gróf: hogy az erőm *meg van indítva* ha a' rákosi szent síkon néhány ember spanyol bika-viadali vad kedvtöltésére néhány ártatlan ló megindítatik, futásközben baromilag verettetik, megugrattatik, felfordultatik, megdöglesztetik, szegény lovaglójának pedig (mind a' néhány ember ártatlan mulatságára) melle be-

horpasztatik? Avagy már „*meg van indítva az erőmű*” ha vasutra és gőzhajókra szabad részvényeket venni annak kinek pénze van? Avagy pedig azért, hogy a magyar fővárosban meg méltóztattak kegyesen engedni az utca-neveket magyarul is följegyezni? 'stb. A' *kettépat-tanásról* tehát szó sincs: mert ha van a' grófnak sok, de a' keresztelt *tűz* résznek is van egy kis esze, 's az magát political vasuton a' légbe pattantani épen nem akarja; nem is kíván az egyebet a' materialis javítóktól mint azt: hogy bárcsak ők is annyiszor és ne többször *pattantának* a' légbe a' feltüzelt erőművet; ekkor bizonyára nem veszne el évenként annyi emberélet a' világon, mint, jelenleg általok. Legyen tehát e' részben a' gróf nálok neveinkben szószólónk, és hitesse el velök: hogy gőzkazáni és hídféle részvényeik minden bankjegyeikkel együtt egész biztosságban lesznek, még akkor is: ha halottas házak lesznek az országban, 's embert elevenen el nem fogunk temetni; és lesznek biztosságban akkor is: ha az éhező és haldokló embereket magyarország gazdag adózónépe által építendő szegény házakba be fogjuk vinni, hogy utolsó lehelletöket földél alatt kiad-hassák.

Szép *prelectio* tartatik e' szakaszban ismét az „*ér-telemről*,” melly alatt előhossa a' gróf a' *Lamenaisi-szívábránd veres lobogóját*, is mellyet kivüle az országban senki sem lát lengeni, 's én részemről mindent meg tudok fogni már most a' gróf munkájában, csak egyet nem, 's az: rettegése a' grófnak egy Magyarországbán

soha sem létezett, 's aligha valaha létezhetendő francia-forradalmi hősekből álló párttúl, kiket a' gróf nevetséges phantasmagoriájából előidézetni szokott. Magyarország mindig monarchico-oligarchico-aristocratai ország volt, miért is minden egykori lázadásai vagy mozgalmai az oligarchismus vagy aristocratismus szüleményei valának, minek csallhatlan tanúja a' történet; 's ha a' gróf jobb emberismerő volna mint erőművész: úgy tudná mind ezt, 's tudná azt is, hogy hazánk jelenleg mozgalmainak is minden részecskéjén, mélyen rá van ütve az aristocratia bélyege; tudná, hogy nálunk átáljában véve még azok is, kik magukat nyilvánosan szájjal demokratáknak vallják, otthon többnyire tettel a' legnagyobb és sokszor a' legkegyetlenebb aristocrata, 's azokká lesznek szájjal is, amint adás- vagy fizetésről van szó. Hol vannak tehát azok a' gróf képzelmeiben táplált veres lobogós, francia forradalmi vagy lamenais-i hősök? 'S miért tehát e' nemtelen, hazánk békes törekvésit hátráltató gyanusítás?

335. lap. a' gróf nyakra főre csak egy vádat igyekszik minden módon magától elhárítani, a' többivel mitsem gondol. És egyetlen vád ez: hogy az istenért „senki ne mondja, hogy a' *Pesti Hírlap* is csak azt miveli a' mit ő mivelt.” — Olvasó nem jut-e emlékedbe itt akaratlanul is a' molnár neheztelése?!

338. lap. bírálói kötelességet vélünk teljesíteni, figyelmeztetvén ezennel a' *Kelet Népe* olvasóját egy e' lapon álló 's a' munka utáni „javításokba” nem fog-

lalt sajtóhibáról; 's így 338. lap a' 10-dik sorban fö. lülről: „a' *Pesti Hirlap szerkesztője és én* (Széchenyi) *ugyan azon egy uton járnánk*“ helyett olvastassék; j á r t u n k!

337. lap. „apodictice“ állítja a' gróf: hogy „ne- hány hónapja csak a' *Pesti Hirlapnak*, 's miként siet már most is, mint végvonaglásban induló testben, minden egy tökéletes szétbomlásnak.“ — Per amorem Dei! ugyan mi siet a' sok közül szétbomlásnak? A' trón? hisz ez erősebb mint valaha volt. Az alkotmány? hisz ez most is csak a' régi mellyen „nota bene“ a' gróf még a' Ke- let Népeben is (multum dictum!) javitgatni ohajt. Mi siet hát szétbomlásnak? Hiszen még a' pesti „stadt- quardlik“ is abban az állapotban vannak most is; mil- lyenben voltak a' *Pesti Hirlap* előtt.

A' 339-dik lapon kezdődő új szakaszban a' gróf „a' *miképeni* *tevé kimutatásárúk*“ szól, a' Pesti Hírlapnak cynosurául ezt ajánlja, de a' *miképent* részletesen maga részéről ki nem mutatja, mi felette kár: mert részünkről csak így tudnók meg: valljon a' Stadium *miképenét*, azaz: a' XII. indítványozta törvényi közül mellyikét akarja a' gróf másképen 's így már ma *miképen?* szerkezni, módosítani. Vagy ha a' gróf Kelet Népet önmagga „*mirifice*“ megczáfolni akarólag még most is akarná XII. törvényét létesíteni: úgy mutatta volna ki a' gróf; a' mimódont. Mert higye el a' gróf, a' *túlzó rész* sem akar egyebet mint „*kiváni hontársinknak az emberiség jussait*“, miként ezt egykor a' Stadiumban olvastam; de ha a' gróf a' mimódonról most mélyen hallgat: úgy engedje meg a' gróf, hogy a' Kelet Népe *tecskéit* feledve életben halálban Stadiumához hűk akarunk maradni.

349. lap. a' gróf 24 és fél íves de még is *csonka* munkáját folytatni igéri. — Libera nos Domine! mi anynyibül remélhető: hogy a' gróf Világában 60 — 70 (!!!) irandó kötettről 's a' Stadium 2-dik részéről tett ígéretei is mindeddig elmaradtak. De nem is csuda, ha annyi más és hasznos dolga van a' grófnak *mint szónokolni és irkafirkálni*.

350. lap. a' gróf „*egy híres prókátort*“ vezet az olvasó elébe, kit néhány évvel ezelőtt Pesten meglátogatta, ki is egy német „Was ist ein Liberal“ czimű könyvet nyujta kezébe, melly könyv „*mint valódi szörnyeteget, gyujtogatónál, rablónál, anthropophagánál feketébb színekkel festi a' szerencsétlen liberalisokat*.“ — A' gróf sok olvasottsága miatt nem jól emlékezik a' könyv ideje-, nyelve- és czimére. A' történet nem néhány év előtt, hanem ez év második felében történt; nyelve nem német, hanem magyar volt; és czíme nem „Was ist ein Liberal“, hanem: „A' Kelet Népe. 1841.“ — Eltaláltam?

352. lap. azt kutatja a' gróf: „*ki a' közepes?* — *juste milieu*,“ mellynek politicalai és szellemi tárgyakbani létezésére hinni, hasonlít azon ha jól emlékezem valamelly londoni német-minister okoskodásához, ki így tudósította kormányát egyik angol királynak halála hírérről: „Azt mondják itt némellyek, hogy a' király meghalt, mások ellenben hogy él és semmi baja: mit kell tehát hinnünk e' kettő közül? . . . Egyikét sem!“ És ilyen a' grófnak *juste-milieu*-rüli rendszere.

355. lap. a' gróf még is máskint gondolta meg ma-

gát, és a' mikéntnek *propylaeumait* adja, melyek csak hamar a' Pesti Hirlap vezérczikkei, különösen a' 9-dik számu elleni polemizálássá fajulnak.

369. lap. azt mondja a' nemes gróf: hogy „*ne toljuk ezentul a' hibákat egymásra 's kiváll a' kormányra, 's viszont; jöllehet extigen sokszor tehetnök igazsággal.*“ — Ezt én úgy értem hogy a' gróf minden hibát és hátramaradási minden okot osupán és egyedül a' nemzetre akar tolni. „*Auch gut,*“ helyett: „*auch schön*“t mondana itt Saphir. Volt idő, hol illyesmiféle tárgyban a' pesti gyűlésen másként halláma' kereskedés akadályairul szólni a' gróftot.

És végre valahára befejeztetik a' 24 's fél íves könyv, befejeztetik pedig a' legömlendezőbb, legpoetalabb szavak kíséretében az által, ki még e' szívbeli áradozás közepett is a' Pesti Hirlapról mint „*a' szivandalgások gözkocsijáról*“ szól! Kéri utoljára a' gróf, a' Pesti Hirlap szerkesztőjét: hogy „*tépje bár személyét a' hogy tetszik minden cerimonia nélkül, de csak Istenért ne használja nimbusát és népszerűségét Magyarország zavarba hozására,*“ ő, (Kossuth) ki „*annyira van forradalmi anyaggal saturálva.*“ —

És itt vége szakadna futó gondolatimnak, ha a' grófnak érintett 's a' Pesti Hirlap szerkesztőjéhez intézett kérése, nem kelt föl bennem egy utógondolatot, egy a' gróf példajaként teendő kérést. Igen, gróf! a' hazafiság szent nevében kérem, kérem pedig mint egyik habár párányi tagja is e' nemzetnek, kérem mint annak e' sorok

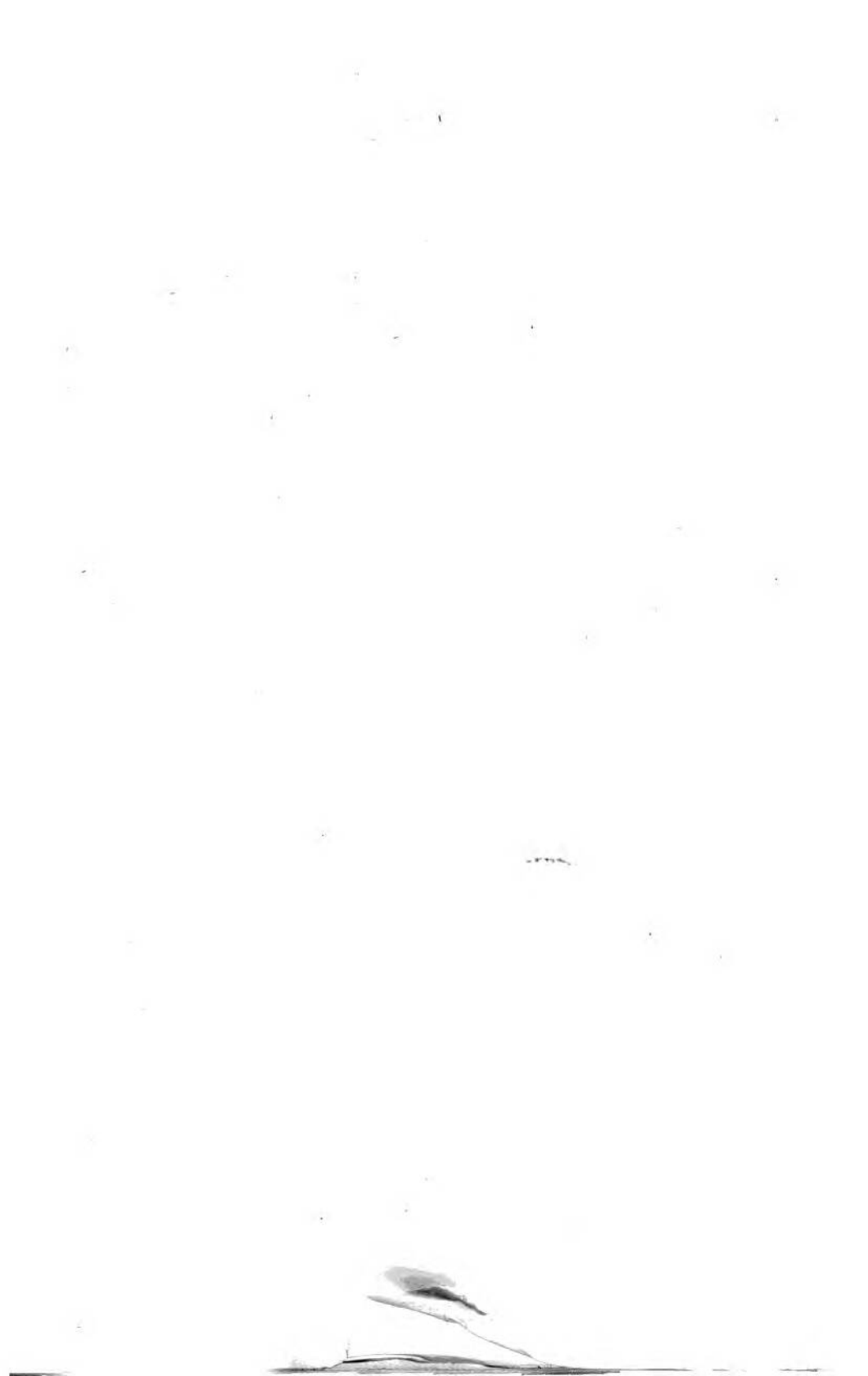
által kifejezett egyik „organonja“: *ne használja míg idő van ezen utat*, és ne a' kormánynáli tekintetét, ha nem is *Magyarország zavarba hozására*: de bizonyára régi homályábani visszataszítására; ne, még azon esetre sem habár egy földi ország birái is a' gróf részére mondanák ki az ítéletet; ne: mert ez ítéletben a' nemzet sírköve, és sírkövének borzasztó ítélete foglaltatnék; *Magyarok a' Kelet Népe előtt szabadok voltunk!* És igen, gróf: mert *még mindenre van idő de nem sokára többé nem lesz*, 's ha *nem lesz* vajmi fájdalmas lesz utódinknak azt olvasni, hogy Magyarország *lesz*, midőn az már nincs!

A' munka végén állnak még némelly magyarázó „Jegyzetek“ és „Javítások.“ Amazok közt található egy hosszú „glicseriája“ a' Világnak 's írójának, lenyomva az 1831-diki „Spiegel“ ujságból. — Tempi passati.

Végre a' legis legutolsó vagy is 387-dik lap mutatja csak az olvasónak, ha eddig el nem találta volna, a' Kelet Népe írójának egykori fényes nevét, — azon nevet, melyet a' mult történeti emlékezetekkel, 's nagyszerű jövőndőt ígérő reményekkel mutatott be jelenünk napjainak. És gróf Széchenyi István volt jelenkorunkban csakugyan az első, ki nemtőnkként tűnt fel egünk borújának szétosztatására. Kettős fáklyát gyujta ő a' sötétben, mellyek felemelt világával láthatárunk fellegeit eloszlatá. Egyik kezével a' politica mezejére vezető utat jelelé ki a' nemzetnek: másikával a' literatura ösvényét hinté be legszebb virág-magokkal. Amazon láttuk őt rendületlen vezérünkké előállani: emezen pedig gyomlálni

ki a' gazt. De oh! bár ne lett volna olly nagygyá millyenné vált e' honnak. Így még most is birnök őt. Azonban milly ítélete éri őt a' kornak, hozzánk mint egyes, 's még az élő-éltében adott véleményhez azt kimondani nem tartozik. Mi jelen soraink által csak egyes véleményt adtunk: az ítéletet fölötte, — a' jövő kor, fogja kimondani.

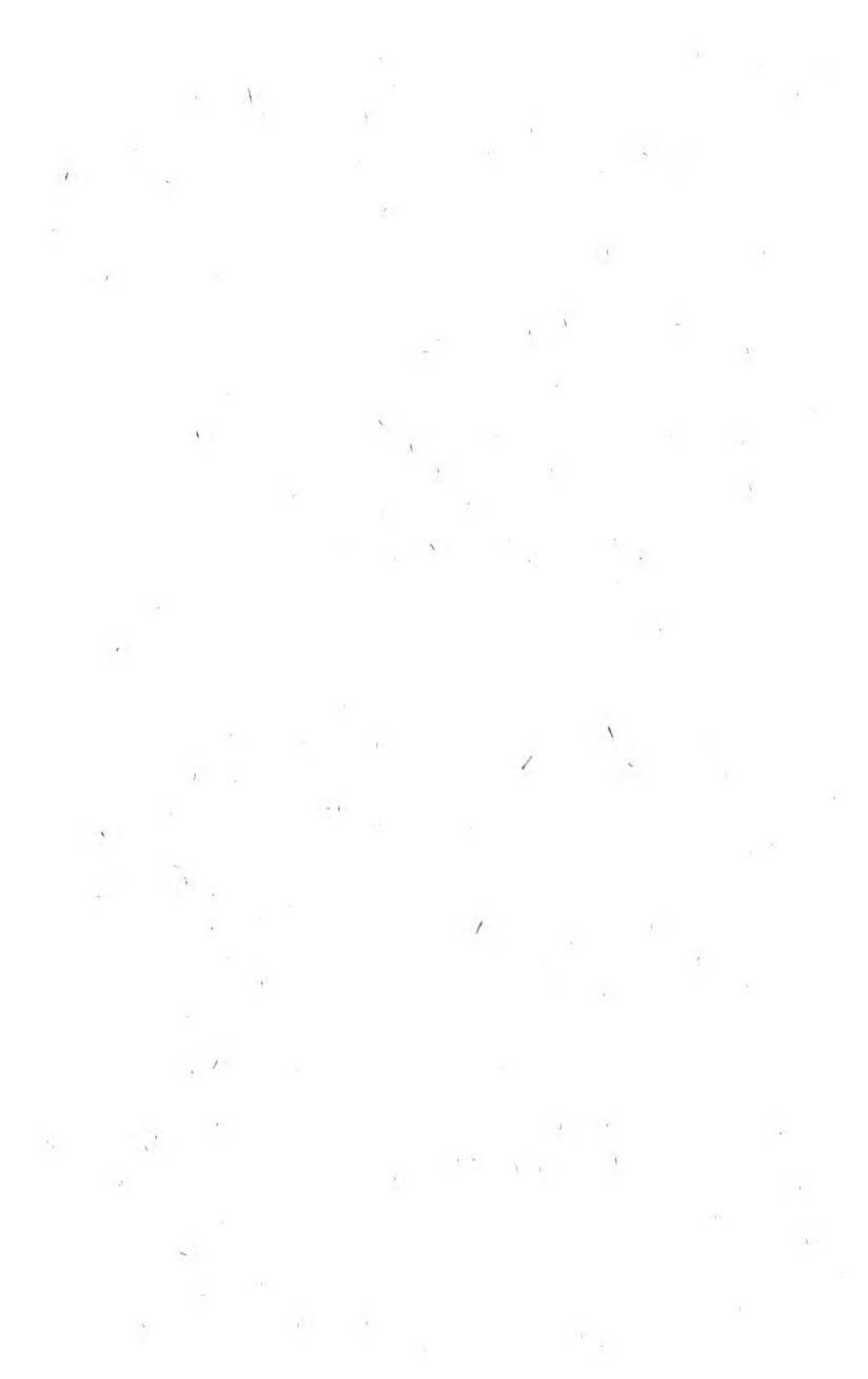

P E S T.

NYOMATTA LANDERER ÉS HECKENAST.

[1841.

Österreichische Nationalbibliothek

+Z158026206

